

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Kellavere maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Kellavere maastikukaitseala (edaspidi ka *kaitseala*) kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning täpsustatakse välis- ja vööndi piiri.

Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Vinni vallas Kellavere, Moora ja Padu külas.

Kellavere maastikukaitseala territoorium võeti maastiku üksikobjektina kaitse alla Väike-Maarja Rajooni TSN Täitevkomitee 10. septembri 1959. a otsusega nr 168 „Väike-Maarja rajooni looduse ja kultuurimälestusmärkide säilitamisest“. Vabariigi Valitsuse 2. detsembri 1997. a määrusega nr 236 „Kellavere maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine“ nimetati ala maastikukaitsealaks ja kehtestati ala kaitse-eeskiri.

Vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad või kaitse kehtetuks tunnistamiseni, kuid mitte kauemaks kui 2023. aasta 1. maini. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse LKS § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning täpsustatakse välis- ja vööndi piiri. Muudatused on vajalikud, et tagada erinevate loodusväärtuste terviklik kaitse ja viia kaitsekord vastavusse kehtivate õigusaktidega.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna kaitse planeerimise spetsialist Imbi Mets (tel 329 5543, e-post imbi.mets@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 528 8090, e-post margus.koiva@fortlegal.com). Keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kellavere maastikukaitseala kaitse-eesmärk on väärtusliku geomorfoloogilise objekti, jääaja servamoodustise Kellavere mäe kaitse ja maastikuilme säilitamine.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Kellavere maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, tüüpilisus ja esteetiline väärtus.

Kaitseala põhiline eesmärk on kaitsta väärtuslikku geomorfoloogilist objekti, jääaja servamoodustist Kellavere mäge. Pandivere kõrgustik on lauge, ümarja konfiguratsiooniga ümbrusest kõrgem ala, mille aluspõhja moodustab kesk- ja ülem-ordoviitsiumi ning alam-siluri lubjakivi. Pandivere pinnakatteks olev lubjarikas savikas moreen, mis on mõõduka veehoiu võimega, on soodne lähtekivim suure produktiivsusega muldade tekkeks. Seda kinnitab Eesti oludes põlluharimiseks kõige viljakamate muldade, leostunud ja leetjate muldade ülekaal Pandiveres. Varem olid seal levinud liigirikkad salumetsad, ent pikaajalise maaharimise tulemusena on nüüd valdavad kultuurmaistud, millel on säilinud vaid väikesed metsatukad.

Piirkonna maa põllumajanduslik väärtus on üle 40 hindepunkti, ala on püsivalt olnud põllumajanduslikus kasutuses ning haritav maa moodustab ligikaudu 95 ha (61%) kaitseala pindalast. Alale jäävate põllumassiivide säilitamine haritava maana tagab maastiku avatuse ja traditsioonilise ilme, mis moodustab koos mõne majapidamisega pärandkultuurmaastiku. Poollooduslikke kooslusi kaitsealal ei ole.

Ligikaudu 24 ha (16%) Kellavere maastikukaitseala pindalast moodustab metsamaa. Puistu koosseisus on peamiselt lehtpuud: remmelgad, haavad ja hallid lepad, kohati kasvab väikesel pindalal harilikku kuuske. Ehkki väikesel pindalal, ilmestavad metsad maastikku ning pakuvad elupaiku nendele linnuliikidele, kes kasutavad põllumajandusmaastikku valdavalt toidubaasina, näiteks hallrästas, metskiur, metsvint, kes pesitsevad puistutes (metsad, noorendikud, pargid) või puistute servaosades. Piirkonna hajaasustusele iseloomulikult paiknevad kaitseala metsad põllumassiivide vahel väiksemate saludena praeguste või endiste majapidamiste läheduses.

Kaitsealal asuvad kuppelmaastiku elemendid on kantud keskkonnaregistrisse ürglooduse objektina, mida on Eestis märgitud 39 kohas ja millest kolmandik ei ole kaitse all.

Positiivseid pinnavorme ohustab peamiselt liiva ja kruusa kaevandamine, mille käigus pinnavorm (või selle osa) ja sellel olev kooslus hävineb. Maastikuilme säilimist ohustavad suurte lankidena tehtud metsaraied, lagedate alade võsastumine ja ehitustegevus.

Maakonnaplaneeringu lisaks oleva Lääne-Viru maakonna väärtuslike maastike eksperdihinnangu kohaselt on Kellavere maastikukaitseala koos Rohu pargiga määratud I väärtusklassi maastikuna.

Kaitseala ei kuulu Natura 2000 võrgustiku alade koosseisu. Alal ei ole registreeritud kaitsealuseid liike või nende elupaiku. Kaitsealal ei leidu selliseid looduskaitsealset väärtuslikke kooslusi, mida peaks eraldi kaitse-eesmärgiks seadma. Tegemist on põllumajandusmaastikuga, kus olemasolevad metsaalad ilmestavad maastikku.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Kellavere mägi võeti kohaliku tähtsusega maastikulise üksikobjektina kaitse alla 1959. aastal. Kellavere maastikukaitseala moodustati Vabariigi Valitsuse määrusega 1997. aastal. Kaitsealal asub Pandivere kõrgustiku absoluutselt kõrguselt (155,7 m) teine mägi, mille suhteline kõrgus

on kuni 40 m. Kaitseala väärtuseks on maastik kõige laiemas tähenduses ning maastikuilme säilitamiseks on oluline säilitada sealset maakatet ja -kasutust. Nende väärtuste kaitseks on oluline, et ala oleks jätkuvalt riikliku kaitse all.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kellavere maastikukaitseala on moodustatud väärtusliku geomorfoloogilise objekti, jääaja servamoodustise Kellavere mäe kaitseks. Ümbritsevate haritavaks maaks määratud põllumassiividega on tagatud maastiku avatus ja traditsiooniline ilme, mis koos mõne majapidamisega moodustab pärandkultuurmaastiku. Vastavalt LKS § 28 lõikele 1 on maastikukaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks moodustatud kaitseala. Kellaveres sobib rakendada kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt maastikukaitseala. Hoiuala kaitsekord ei sobi, sest sellele ei koostata kaitse-eeskirja, mis on paljude erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitsserežiimi täpsustamiseks vajalik. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud enamasti selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (möödistatud katastriüksused, teed, kõlvikupiirid). Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kellavere maastikukaitseala pindala on 154,4 ha, millest eraomandis olev maa moodustab 140,5 ha, munitsipaalmaa 7,4 ha ja riigi omandis olev maa 6,5 ha.

Kaitseala välispiiri on korrigeeritud, kasutades peamiselt katastripiire ja kohalike teede servi (teed jäävad kaitsealast välja). Läänepiiri muudatus puudutab eelkõige Kellavere-Veskimäe liivakarjääri, millest ida pool kaitsealale ladustatud kaevis arvatakse kaitsealast välja. See piirimuudatus puudutab katastriüksuseid tunnusega 38101:001:0361, 38101:001:0071 ja 38101:001:0065. Kaitseala pindala väheneb 0,8 ha võrra eramaa arvelt. Loodusväärtusi piirimuudatusega kaitsealast välja ei arvatud. Piiranguvööndi piir ühtib kaitseala välispiiriga.

Kaitseala põhja- ja kirdepiir kulgeb mööda katastriüksuste piire, kuni keerab Kella katastriüksuse (38101:001:0028) idapiirilt punktist koordinaatidega 59,08085222 ja 26,51837277 itta. Edasi kulgeb piir mööda pinnastee lõunaserva (tee jääb kaitsealast välja) kuni Moora–Rahkla tee katastriüksuseni (38101:001:0339), sealt edasi lõunasse piki Moora–Rahkla tee katastripiiri kuni Pähni katastriüksuse (38101:001:0164) kagunurgani. Edasi kulgeb piir edelassee mööda Kaasiku tee (38101:001:0349) põhja- ja lääneserva (tee jääb kaitsealast välja), ületades Rahkla–Moora tee kuni Kaasiku katastriüksusel (38101:001:0074) oleva koordinaadipunktini 59,07156168 ja 26,52641660. Edasi kulgeb piir läände ja loodesse mööda pinnastee põhjaserva (tee jääb kaitsealast välja) kuni Kaasikmäe katastriüksusel (38101:001:0215) oleva koordinaadipunktini 59,07311256 ja 26,52086500, pöörates sealt edelassee mõttelise sirgena kuni Lõõritaja katastriüksusel (38101:001:0253) oleva koordinaadipunktini 59,07210908 ja 26,51651657. Edasi suundub piir mõttelise sirgena loodesse kuni Kellametsa katastriüksuse (38101:001:0259) edelanurgani, pöörates sealt edelassee mööda katastripiire kuni Mäealuse katastriüksuse (38101:001:3120) põhjapiiril oleva koordinaadipunktini 59,07705725 ja 26,50609355. Edasi kulgeb kaitseala piir loodesse

mõttelise sirgena kuni Künivälja katastriüksusel (38101:001:0065) oleva koordinaadipunktini 59,08158435 ja 26,50124929. Sealt pöörab piir edelasse kuni Pärnamäe katastriüksuse (38101:001:0071) põhjatipuni ja suundub mööda katastriüksuste piire loodesse kuni Kellavere katastriüksuse (38101:001:1902) loodetipuni.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate väärtuste soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseadus, edaspidi PS, § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Seda eesmärki saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt pool isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Potentsiaalne ettevõtlushuvi Kellavere maastikukaitsealal on eelkõige maavarade kaevandamise vastu. Ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Loodusväärtused, mida maastikukaitsealal kaitstakse, on pinnavormid ja maastikuilme säilitamine. Neid väärtusi on võimalik kaitsta piiranguvööndi režiimiga. Seetõttu ei ole kaitsealale moodustatud rangema režiimiga sihtkaitsevööndit, vaid kaitseala on tervikuna vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele määratud piiranguvööndisse.

Vabariigi Valitsuse 2. detsembri 1997. a määrus nr 236 „Kellavere maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine“ tunnistatakse kehtetuks.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri veekogudega seotud tegevusi, nagu uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, roo varumine, ujuvvahendiga sõitmine ja kalapüük, sest maastikukaitsealal puuduvad veekogud ning uue maaparandussüsteemi rajamine pole vajalik, kuna tegemist on positiivse pinnavormiga.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisusi. Lubatud on inimeste viibimine ning jahipidamine, marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine. Liikumispiirangute kehtestamine ei ole vajalik, sest ei ole registreeritud selliseid kaitsealuseid liike, kelle isendite kasvukohas, elupaigas või koondumispaigas võiks inimeste viibimine liike kahjustada. Samuti on lubatud pidada jahti, mida eelmine kaitse-eeskiri ei reguleerinud ja mis oli LKS-i kohaselt keelatud. Alal pole registreeritud selliseid kaitsealuseid loomaliike, kelle elutegevust inimese liikumine või jahipidamine oluliselt halvendaks.

Lubatud on sõidukiga sõitmine teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitsealal sõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit, mida loetakse sõidukite hulka, tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldustööde tegemine või muud sellised tegevused). Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel, kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, olemasolevate ehitiste hooldustöödel ning metsa- ja põllumajandustöödel. Kaitsealal on külastuskorralduslikke rajatise, mille hooldamiseks võib olla vajalik sõita ka väljaspool teid. Võrreldes LKS § 31 lõike 2 punktiga 10 teeb kaitse-eeskiri leevendusi sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele, et tegevusi, mis ei ole kaitsealal keelatud (nt metsade majandamine, põllumajandustööd, rajatiste hooldustööd), saaks paremini korraldada. Selline regulatsioon ei kahjusta kaitseala loodusväärtusi.

Kaitsealal on lubatud telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine. Kaitsealal asuval munitsipaalomandis olevale katastriüksusele on rajatud üheksa korviga *discgolf*-i-rada ning ette valmistatud puhkekoht trepi ja lõkkeplatsiga, kus on piisavalt ruumi väliürituste korraldamiseks ning kus rahvaüritusest osavõtjate arvu ei reguleerita. Rahvaürituse korraldamise, telkimise ja lõkketegemise lubamisega seotud leevendus on tehtud seetõttu, et need tegevused ei kahjusta ala väärtusi ega avalda mõju kaitse-eesmärkide saavutamisele – Kellavere mäe kaitsele ja traditsioonilise põllumajandusmaastiku säilitamisele.

Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatud võõral maatükil telkimise ja lõkke tegemise korraga.

Kaitsealal on lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine põllu- ja õuemaal. Kui tegevust ei ole reguleeritud, on see LKS § 31 lõike 2 punkti 10 kohaselt keelatud. Tegemist on pikaajalise põllumajanduspiirkonnaga, kus põllumassiivid on ka praegu haritava maana kasutuses, seetõttu on õigustatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamise lubamine põllu- ja õuemaal. Jätkuv põllumajanduslik tegevus toetab avatud maastikuilme säilimist ega kahjusta kaitse-eesmärgiks olevat Kellavere mäge.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud püstitada rajatisi ja uusi hooneid juba hoonestatud katastriüksustele, et tagada maastiku avatus ja traditsiooniline ilme, mis moodustab koos mõne majapidamisega pärandkultuurmaastiku. Rajatiste (nt suunaviidad või infotahvel) paigaldamine ja hoone püstitamine on vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastada, et leida selleks sobiv asukoht, kus mõju väärtustele on minimaalne.

2.5.2.2. Metsa majandamine

Kellavere maastikukaitseala kaitse-eesmärk on ka maastikuilme säilitamine. Kaitseala ei kuulu üleeuroopalisel Natura 2000 alade võrgustikku ja vanade metsade ulatuslik säilimine ei ole kaitseala eesmärk. Maastikukaitseala pindalast moodustab ligikaudu 24 ha sinilille kasvukohatüübiga mets, mille koosseisus on peamiselt lehtpuud: remmelgad, haavad ja hallid lepad vanusega 20–60 aastat, kohati kasvab väikesel pindalal ka harilikku kuuske vanusega 75–100 aastat. Ehkki väikesel pindalal, ilmestavad metsad maastikku ning pakuvad elupaiku nendele linnuliikidele, kes kasutavad põllumajandusmaastikku valdavalt toidubaasina, näiteks hallrastas, metskiur, metsvint, kes pesitsevad puistutes (metsad, noorendikud, pargid) või puistute servaosades. Piirkonna hajaasustusele iseloomulikult paiknevad kaitseala metsad põllumassiivide vahel väiksemate saludena praeguste või endiste majapidamiste läheduses.

Piiranguvööndis on metsade majandamine lubatud, kuid selle käigus tuleb arvestada loodushoidu. LKS § 2 lõike 2 kohaselt lähtutakse kaitsealal tasakaalustatud ja säästva arengu põhimõtetest, kaaludes iga kord alternatiivsete, looduskaitse seisukohalt tõhusamate lahenduste rakendamise võimalusi. Kaitseala puistutes ei ole lageraie üldjuhul lubatud, kuna metsa on võimalik majandada turberaie korras. Turberaie liikidest on maastikus kõige enam märgatav veerraie, mille tulemusena tekivad kitsa riba kujulised lagedad alad, mis ei ole piirkonna maastikupildile iseloomulikud. Arvestades Kellavere suuri avatud põllumaid, kus on suur võimalus tuulekoridoride ja tuulemurru tekkeks, on veerraie kaitsealal keelatud. Seega on üldjuhul võimalik metsa uuendada aegjärele või häilraie teel, mis muudavad maastikupilti vähem ja mille ökoloogiline häiring on väiksem. Turberaie lubamise ja langile piirangu seadmisega luuakse olukord, kus metsamajandamine sarnaneb oluliselt rohkem looduslikule protsessile. Langi piirang ja lageraie keeld tuleneb vajadusest tagada metsakoosluste ja maastikuilme terviklik säilimine.

Hall-lepikutes on 1 ha suurused lageraielandid lubatud, kuna selliseid lepikuid on kaitsealal vähe, hall-lepp on lühiealine pioneerliik ning turberaie võtteid kasutades uueneb metsamaa sama puuliigiga. Kaitsealal on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Metsamaterjali koondamisel ja kokkuveol külmumata pinnasel sõidavad masinad mulla tihedaks ja jätavad maha roopad ning halvendavad seega puude kasvutingimusi ja soodustavad pinnase erosiooni.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Kaevandamine kahjustab kaitseala põhiväärtuste, pinnavormide säilimist. Maavara kaevandamise keeluga kinnisasja omaniku jaoks muutust ei ole. Maapõueseaduse kohaselt ehitamisel maapõues tehtavate tööde, nagu kraavi, vundamendi ja allmaaehtise rajamine, ning maaparandushoiutööde ja põllumajandustööde käigus kaevisse tekitamist ja kasutamist ei käsitata kaevandamisena. Vastavalt maapõueseaduse §-le 95 on maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit, setendit, vedelikku ja gaasi füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus talle kuuluva kinnisasja piires võtta kaevandamisloata isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil. Sellist tegevust ei loeta kaevandamiseks.

Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine on kaitsealal keelatud, sest see vaesestab looduslikku mitmekesisust ja võib muuta maastikuilmet. Energiapuistu puhul on tegemist intensiivselt majandatava monokultuurse kultuurkooslusega. Energiapuistute ja puhtpuistute rajamine kahjustaks alale tüüpilist maastikuilmet. Kaitsealale on omased põldudevahelised segapuistud, kus on ülekaalus lehtpuud. Ühetaoliste energia- ja puhtpuistute rajamine vaesustaks maastikuilmet ja pole alale omane. Kuna tegemist on viljakate muldadega alaga, oleks tõenäoline huvi alale istutada puhtkuusikuid. Lisaks vähendaks selliste puistute rajamine looduslikku mitmekesisust, rikuks metsakoosluste looduslikku tasakaalu ning nende rajamine nõuaks olemasoleva väärtusliku põllumajandusliku maa pindala vähendamist, mis vähendaks omakorda avatud vaateid mäele.

2.5.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole antud vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning jahiulukeid lisaõõta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealade piiranguvõõndis majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Kellavere maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu koostamisele eelnes kaitsekorra muutmise väljatöötamise kavatsuse koostamine, seda tutvustati avalikkusele 25. septembrist kuni 15. oktoobrini 2020. a. Vastav teade ilmus 25. septembri 2020. a kohalikus ajalehes Virumaa

Teataja. Väljatöötamise kavatsusega oli võimalik tutvuda Keskkonnaameti veebilehel (www.keskkonnaamet.ee) ja Vinni Vallavalitsuse kodulehel (www.vinnivald.ee). Paber kandjal teavituskirjad saadeti seitsmele maaomanikule, e-kirjad Vinni Vallavalitsusele, Laekvere Jahimeeste Ühingule, Telia Eesti AS-le, Kaitseministeeriumile, MTÜ-le Eesti Erametsaliit, Eesti Metsa Abiks MTÜ-le, Laekvere PM OÜ-le ja OÜ Artiston Kinnisvarale. Ettepanekud ja seisukohad väljatöötamise kavatsusele paluti Keskkonnaametile esitada hiljemalt 15. oktoobriks 2020. Ühtegi ettepanekut või seisukohta väljatöötamise kavatsusele ei laekunud.

Kellavere maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 11. novembrist kuni 30. novembrini 2021. a. Sellekohane teade ilmus Õhtulehes ja kohalikus ajalehes Virumaa Teataja 11. novembril. Määruse eelnõuga oli võimalik tutvuda Keskkonnaameti veebilehel (www.keskkonnaamet.ee) ja Vinni Vallavalitsuse kodulehel (www.vinnivald.ee). Paber kandjal teavituskirjad saadeti seitsmele maaomanikule, e-kirjad Vinni Vallavalitsusele, Laekvere Jahimeeste Ühingule, Telia Eesti AS-le, Kaitseministeeriumile, MTÜ-le Eesti Erametsaliit, Eesti Metsa Abiks MTÜ-le, Laekvere PM OÜ-le ja OÜ Artiston Kinnisvarale. Ettepanekud ja seisukohad eelnõule paluti Keskkonnaametile esitada hiljemalt 30. novembriks 2021.

Avalikul väljapanekul laekus üks ettepanek MTÜ-lt Eesti Erametsaliit, milles paluti sõnastada määruse § 7 lg 1 punkt 2 selliselt, et oleks lubatud lisaks lageraiele hall-lepikutes ka lageraie kuusikutes ja pihlaka ning remmelga peapuuliigiga metsaeraldistel langi pindalaga kuni üks hektar. Keskkonnaamet ettepanekuga ei nõustunud. Selgituseks: Kellavere maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on muu hulgas maastikuilme säilitamine. Kaitsealal on 24 hektarit (16%) metsamaad, eraldised on väikesed ning metsa on saab majandada turberaiega. Üldjuhul on võimalik metsa uuendada aegjärgse või häilraie teel, mis muudavad maastikupilti vähem ja mille ökoloogiline häiring on väiksem. Langi suuruse piirang ja lageraie keeld tuleneb vajadusest tagada metsakoosluste ja maastikuilme terviklik säilimine. Kaitsealade metsad ei ole majandusmetsad ja seega ei ole metsa uuendamine seal esmaseks eesmärgiks. Kaitse-eeskirjaga on uuendusraie keelule tehtud leevendusi, et maaomanikul oleks võimalus oma maal kasvava metsa puitu säästval viisil kasutada.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Kellavere maastikukaitseala on juba riikliku kaitse alla, seega puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt makstakse kaitseala piiranguvööndis asuva maa eest maamaksu 50% maksumäärast. See on kompensatsioon kaitsealal kehtivate piirangute eest ja see jääb samaks. Kaitseala pindala väheneb 0,8 ha, muudatusel on Vinni Vallavalitsuse tulubaasile marginaalne mõju. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele

vastava tasu eest. Kuna kogu Kellavere maastikukaitseala jääb endiselt piiranguvööndisse, kus maa sihtotstarbeline kasutamine ei ole oluliselt piiratud, ei kaasne riigieelarvele kulusid maa riigile omandamisega.

Keskkonnaministri 14. aprilli 2014. aasta määruse nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“ § 7 punktide 9 ja §-le 133 on looduskaitseliste piirangute kompenseerimiseks erametsamaal on õigus taotleda toetust. Toetuse määr on piiranguvööndis asuva metsaala ühe hektari kohta kuni 60 eurot aastas ning sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 110 eurot aastas. Erametsamaad jääb Kellavere maastikukaitseala piiranguvööndisse 19,8 ha. Alal ei leidu ka hooldatavaid poollooduslikke kooslusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Justiitsministeerium, Kaitseministeerium ja Siseministeerium on eelnõu kooskõlastanud märkusteta. Maaeluministeerium on eelnõu kooskõlastanud märkustega, mis on eelnõus ja seletuskirjas kajastatud. Teised ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.